

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÜCRETLİ ÖĞRETMENLİĞE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Dr. Öğrt. Üyesi Alpaslan GÖZLER
Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi ABD
agozler@erciyes.edu.tr
0000-0002-0543-4524

Dr. Öğrt. Üyesi Ahmet Sami KONCA
Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD
samikonca@erciyes.edu.tr
0000-0002-6423-6608

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 17.04.2021

Revize Tarihi: 17.05.2021

Kabul Tarihi: 23.06.2021

Atıf Bilgisi: Gözler, A. ve Konca, A. S. (2021). Öğretmen adaylarının ücretli öğretmenliğe yönelik algılarının incelenmesi. *Ahi Bilge Eğitim Dergisi (ABED)*, 2(1), 56-67.

ÖZ

Bu araştırma öğretmen adaylarının ücretli öğretmenlik sistemine yönelik algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında ücretli öğretmenlik yapmış veya yapmakta olan 52 öğretmen adayının ücretli öğretmenlik algıları incelenmiştir. Katılımcılara “ücretli öğretmenlik .... gibidir/-e, -a benzer. çünkü,.....” kalıp sorusu sorulmuştur. Araştırma sonunda katılımcıların 41’i farklı olmak üzere 52 metafor oluşturdukları belirlenmiştir. Bu metaforlar çeşitli kategoriler altında toplanmıştır. Öğretmen adayları öncelikle ücretli öğretmenliği “derme-çatma” ve “geçiş işi” olarak görmektedir. Buna ek olarak, öğretmen adayları ücretli öğretmenliğin “uygun olmayan bir iş” olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak, öğretmen adaylarının ücretli öğretmenliği “emek sömürüsü ve ucuz iş” olarak gördükleri belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmen adaylarının ücretli öğretmenliğin çeşitli yönlerine yönelik olumsuz düşünceye sahip oldukları söylenebilir. Öğretmen adayları özellikle ücretli öğretmenliğin özlük hakları ve alınan ücret konusunda aksaklıkları vurguladığı görülmektedir. Öğretme adayları henüz mezun olmadan ücretli öğretmenliğe yönelik endişelere sahip olmakta, bu nedenle ilgili öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ücretli öğretmen, Öğretmen adayı, meslek algısı.

INVESTIGATION OF TEACHER CANDIDATES' PERCEPTIONS FOR PAID TEACHING

ABSTRACT

This study aims to determine pre-service teachers' perceptions of the paid teaching system through metaphors. The study analyzed the perceptions of paid teaching of 52 pre-service teachers who have been or are working as paid teachers were examined. “Paid teaching..... is like /similar to..... because ..... ” question was asked to the participants. It was determined that the participants formed 52 metaphors, 41 of which were different. These metaphors are grouped under various categories. Teacher candidates primarily see paid teaching as a makeshift and transition job. In addition, teacher candidates stated that paid teaching is an unsuitable job. Finally, it was determined that teacher candidates regard paid teaching as labor exploitation and cheap job. According to these results, it can be said that pre-service teachers have negative thoughts about various aspects of paid teaching. However, it is seen that teacher candidates especially emphasize the flaws in the personal rights of paid teaching and the wages received. Teacher candidates have concerns about paid teaching before they graduate, so relevant suggestions are offered

Keywords: Paid teaching, pre-service teachers, perception

Giriş

Türk Eğitim Sistemi'nin en önemli bileşenlerinden birisi olan öğretmen yetiştirme, göreve başlaması ve özlük hakları gibi konular değişen mevzuatlarla birlikte sıklıkla gündeme gelmektedir. İlk kez 2005 yılında uygulamaya başlanan ücretli öğretmenlik sistemi öğretmenlik mesleği ve eğitim sistemi üzerine etkisi çeşitli araştırmalara konu olmaktadır. 2020-2021 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı okullarda çalışan ücretli öğretmen sayısı 80 583 olarak belirlenmiştir (Ücretli Öğretmenlik, 2021). MEB 2020 istatistiklerine göre görev yapan öğretmenlerin %7,2'si ücretli öğretmenlerden oluşmaktadır (MEB, 2020). Bu oran, ücretli öğretmenlik sisteminin Türk Eğitim Sistemi'nde önemli bir yeri olduğunu ortaya koymaktadır.

Ücretli öğretmenliğin ortaya çıkması öğretmen açığı olmasına rağmen yeterli kadro verilmemesi sonucunda okulların öğretmen açığını kapatmak adına geçici olarak sorunun çözülmeye çalışılmasına bağlanmaktadır (Palavan, 2012; Turan & Bozkurt, 2010). Ancak, uygulamaya başlandığı yıldan itibaren ücretli öğretmen sayısının artması çeşitli sorunları ortaya çıkarmıştır. Ücretli öğretmenlik uygulaması nedeniyle öğretmenlerin iş güvencesi gündeme gelmiş (Öztaş, 2010) ve bununla birlikte eğitim ticari bir alan olarak algılanmaya başlanmıştır (Küçüker & Gürbüz, 2012). Öğretmenlerin kurumsal bağlılığının azalması ve ücretli öğretmenlerin okul yönetimi ve öğretmenlerle çatışma yaşaması yaşanan sorunlardan bazılarıdır (Özer, 2008; Zembat, 2012). Ayrıca, ücretli öğretmenlerin mesleğe yönelik aidiyetleri ve bunun neticesinde mesleğe yeterince motive olamamaları ve öğrencilerin olumsuz etkilenmesi çeşitli araştırmalarda ortaya koyulmuştur (Kaya, Balay & Göçen, 2012; Öğülmüş, 2012). Örneğin, Yalçın (2017) ücretli öğretmenlik nedeniyle öğretmen değişikliği sonucu öğrencilerin matematik dersini sevmesi ve motivasyonunu etkilediğini vurgulamıştır.

Ücretli öğretmenlik sisteminin eğitsel ve toplumsal sonuçlarının yanında ücretli öğretmenlerin sistemle ilgili algıları ve görüşleri de çeşitli araştırmalarla incelenmiştir. Arslan, Sabah ve Göksu (2006) ücretli öğretmenlerin kurumsal verimlilik düzeylerini araştırmıştır. Ücretli öğretmenler, kurumsal verimliliğin boyutları olan stres, iş doyumu, arkadaş desteği, duygusal bağlılık ve devam bağlılığı bağlamında kadrolu öğretmenlerle kıyaslandığında verimlilik düzeylerinin oldukça düşük olduğu görülmüştür. Öğülmüş, Yıldırım ve Aslan (2013) ücretli öğretmenlerin yaşadıkları problemleri araştırdıkları çalışmada öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre ücretli öğretmenler elde ettikleri gelirden memnun olmazken bunun sonucu olarak mesleğe adanmışlarının olmadığı, geleceğe yönelik kaygılarının olduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca, okul yöneticileri ücretli öğretmenlerin aldıkları düşük ücretin bir sonucu olarak verimliliklerinde ve öğretme yeterliliklerinde eksiklikler olduklarını belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak, ücretli öğretmenliğin eğitime yansımaları olarak öğrencilerin disiplin ve öğrenme problemlerinin ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Son yıllarda yapılan araştırmalarda da şu sonuçlara rastlanmıştır. Çinkır ve Kurum (2017) ücretli öğretmenlerin yaşadıkları problemleri araştırmak için 21 ücretli öğretmenle görüşme gerçekleştirmiştir. Ücretli öğretmenler sorunlarını umutsuz nesil, plansızlık, siyasal sonuç ve insan kaynağının sömürülmesi olarak tanımlamışlardır. Ayrıca, ücretli öğretmenlerin çeşitli psiko-sosyal sorunlar (tükenmişlik, yabancılaşma) yaşadıkları, istihdamla ilgili güvencelerinin olmaması, geçim sıkıntısı, merkezi sınav ve çevre baskısı olarak ortaya koyulmuştur. Ücretli öğretmenlerin iş doyumları üzerine yapılan bir araştırmada ise, öğretmenlerin ekonomik nedenlerle çalışmaya devam ettiği ve iş doyumunun düşük olduğu vurgulanmıştır (Yayla ve ark, 2018). Sarıbaş, Akça ve Meydan (2020) ücretli öğretmenlerin branşlarının ve okul kademelerinin mesleğe adanmışlıklarının üzerinde etkili olduğunu, bunun sonucunda okul öncesi branşı ve okul öncesi kurumlarında çalışan ücretli öğretmenlerin mesleğe adanmışlıklarının diğer branş ve kurumlardan daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Yılmaz (2018) ücretli öğretmenlerin problemlerini incelediği çalışmada ücretli öğretmenlerin ekonomik problemleri ve özlük haklarının bulunmadığı, geçici öğretmen olarak çalışmanın motivasyonlarını olumsuz etkilediği, kadro kaygıları olduğu, çalıştıkları kurumda huzurlu olmadıkları, alan dışında çalışmak zorunda kaldıkları ve bu problemlerin öğrenci başarısını olumsuz etkilediği sonuçlarını vurgulamıştır. Ömür ve Bavlı (2021) uzun süre ücretli öğretmenlik yapan (14 ve 20 yıl) iki bireyin uygulamaya yönelik görüşlerini araştırmıştır. Öğretmenler ücretli öğretmenliğin işsizlik ve ekonomik koşulların bir sonucu olduğunu belirtirken yaşadıkları problemlere değinmişlerdir. Katılımcılar, ayrımcılık, maaş kesintisi, özlük haklarda yaşanan sosyal, ekonomik ve psikolojik zorluklar nedeniyle sistemi angarya olarak tanımlamışlardır. Ücretli öğretmenlerin yaşadıkları bu problemler sonucunda verimlilikleri de gündeme gelmektedir. Epçaçan (2016) öğretmen adaylarının ücretli öğretmenliğe yönelik metaforlarını incelediği çalışmada, öğretmen adaylarının mezun olmadan ücretli öğretmenliğe yönelik kaygı taşıdıklarını belirtmiştir. Öğretmen adayları ücretli öğretmenliği kölelik, hamallık, dilencilik, işkence gibi olumsuz betimlemelerle tasvir ederken, ücretli öğretmenlik yapmak zorunda kalma korkusu yaşadıkları vurgulanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının “ücretli öğretmenlik” sistemine yönelik algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda öğretmen adaylarının “ücretli

öğretmenlik” sistemine yönelik algıları hangi metaforlar ile açıkladıklarını ve bu metaforların hangi kategoriler altında toplandığını belirlemektir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Öğretmeni adaylarının ücretli öğretmenlik kavramına ilişkin algılarını metaforlarla tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, mevcut durumun betimlenmesine yönelik gerçekleştirilmiş bir nitel araştırmadır. Nitel araştırma desenlerinden olgubilim desenin kullanıldığı bu araştırmada katılımcıların ücretli öğretmenlik kavramına yönelik algıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Olgubilim deseni de kişisel deneyimleri kapsayan ve o konuda belli bir tecrübesi olan kişilerin algılarının merkeze alınması esastır (Creswell, 2007; Mertens, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada herhangi bir genelleme kaygısı düşünülmeden olgu olarak ücretli öğretmenlik sistemi ele alınmıştır.

Çalışma Grubu

Ücretli öğretmenlik sistemine yönelik öğretmen adaylarının algıladıkları metaforları belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın çalışma grubunu, eğitim fakültesinden mezun olmuş olup ücretli öğretmenlik yapmış veya yapan 52 öğretmen adayından oluşmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı olarak eğitim fakültesini bitirmiş ve ücretli öğretmenlik yapan veya yapmış olan öğretmen adaylarından seçilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Çalışma Grubu

Değişken	Tür	N
Cinsiyet	Kadın	32
	Erkek	20
Toplam		52

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verilerinin toplanma sürecinde öncelik ücretli öğretmenlerin çalıştığı okullar tespit edilmiştir. İletişime geçilip araştırma hakkında bilgi verilerek araştırmaya katılmalarında gönüllülük ilkesine dikkat edilmiştir. Daha sonra 52 öğretmenin hepsine birden ulaşılamayacağı için gruplar halinde görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında metafor kavramı açıklanmış ve örneklerle kavratılması sağlanmıştır. Metafor araştırmalarında şablona haline getirilmiş olan yarı yapılandırılmış form kullanılmıştır. Veri toplama aracının ilk kısmında öğretmen adaylarının cinsiyetleri sorulmuştur. İkinci kısımda ise metafor ve gerekçesini belirlemek amacıyla ek soru sorularak “ücretli öğretmenlik ..... gibidir/-e, -a benzer. Çünkü, ...” kalıp sorusu kullanılmıştır. Cevaplar doldurulurken herhangi bir yönlendirme ve zaman kısıtlaması yapılmamıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Öğretmen adaylarına uygulanan veri toplama araçları öncelikli eksik veya hatalı verilerin olup olmadığı incelenmiştir. Daha sonra her bir forma öğretmen adaylarını temsil eden Ö harfi başa konularak numaralandırma yapılmıştır. Örneğin, ö.1, ö.2, ö.3 vs gibi. Bu işlemlerden sonra veri toplama araçlarından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin analiz sürecinde verilen cevaplardan uygun bir kategori oluşturmak için içerik analizi kullanılmıştır (Merriam, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Analizi aşamasında takip edilen süreçte “Ücretli öğretmenlik” olgusu ile ilgili bir metafor geliştiren ve gerekçesini uygun bir şekilde açıklayan formlar bilgisayar ortamına

aktararak 52 öğretmen adayının geliştirmiş olduğu 41 farklı metafor ve gerekçeleri incelenerek kategoriler oluşturulmuştur.

Verilerinin toplanması aşamasından analiz aşamasına kadar geçirilen süreçteki tüm dokümanlar arşivlenmektedir. Veri toplama kısmında öğretmen adaylarına çalışmadan bahsedilip verecekleri cevapların akademik çalışmada kullanılacağı ve bu alanda önemli bir katkı sağlayacağı söylenerek “gönüllülük ilkesi” uygulanmıştır. Formları dolduran öğretmen adaylarına yazmış oldukları ifadeler okunarak katılımcı teyidi sağlanmıştır. Bu uygulamalarla araştırmanın iç geçerliliğine katkı sağlanması amaçlanmıştır (Holloway ve Wheeler, 1996). Ayrıca konu ile ilgili literatür taraması yapılarak alan uzmanlarından görüşler alınmıştır. Bulgular kısmında ise katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılama yapılmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan kategoriler tablolaştırılarak nitel araştırmalar konusunda çalışmaları olan bir uzmanla paylaşılmıştır. Metaforların kategorize edilmesi istenmiştir. Yapılan analiz sonucunda “Güvenilirlik= Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı” formülü (Miles ve Huberman, 2015) ile kıyaslanmış ve güvenilirlik 0.88 olarak tespit edilmiştir. 4. Araştırma verilerinden elde edilen 41 farklı olmak üzere 52 metafor üç kategori altında sınıflandırılmıştır. Frekans değerleri verilerek bulgular kısmında paylaşılmıştır

Araştırma Etiği

Bu çalışmada veriler 2019 yılı ocak-nisan aylarında toplandığı için etik izin belgesi talep edilememiştir.

Bulgular

Bu bölümde katılımcılar tarafından belirlenen metaforların ve kategorilendirilmesi sonucunda oluşan tabloların katılımcı görüşleriyle birlikte ifadelerine yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının geliştirdikleri metaforlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	Kadın (f)	Erkek (f)	Toplam (f)
1	Temelsiz bina (2)	2	-	2
2	Çıkamaz sokak (2)	1	1	2
3	Çorak (uygunsuz) toprakta tarım (2)	1	1	2
4	Kadın futbolcu	-	1	1
5	Deprem bölgesinde inşaat	-	1	1
6	Kapanmayan yara	1	-	1
7	Üvey evlat	1	-	1
8	Asfaltta topuklu ayakkabı ile yürümek	1	-	1
9	Kelebek kanadı ile güvercin uçurmaya çalışmak	1	-	1
10	Kanatsız uçmaya çalışan kuş	1	-	1
11	Okyanusa sandalla açılmak	1	-	1
12	Ruhsatsız imalathane	1	-	1
13	Mont yerine yelek	-	1	1
14	Nikâhsız evlilik	-	1	1
15	Amelelik (2)	1	1	2
16	Kast sisteminde işçi (2)	1	1	2
17	Kiralık kamyon	-	1	1
18	Sömürge devlet	1	-	1
19	Mevsimlik işçi	-	1	1
20	Özel sektörde çalışan işçi	1	-	1
21	Komilik	1	-	1
22	Malzemededen çalınan inşaat	1	-	1
23	Kâğıt peçete	1	-	1
24	Mülteci işçi	-	1	1
25	Esnaf lokantası	-	1	1

26	Ucuz ve güvensiz nakliyat	-	1	1
27	Bakır işçiliği	1	-	1
28	Yedek lastik (3)	2	1	3
29	Ağrı kesici ile tedavi (3)	3	-	3
30	Yan sanayi malzeme (2)	-	1	1
31	Soba (2)	-	1	1
32	Yedek oyuncu	1	-	1
33	Ham meyve	1	-	1
34	Yara bandı ile tedavi	1	-	1
35	fastfood	-	1	1
36	Kurmalı araba	-	1	1
37	Meyve öncesi açan çiçek	1	-	1
38	Simit-çay	1	-	1
39	Karavan atış	1	-	1
40	Mum ışığı	1	-	1
41	Yamalı elbise	1	-	1
Toplam				52

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 41 farklı olmak üzere 52 metafor kullandıkları görülmektedir. Yedek lastik (3), ağrı kesici ile tedavi (3), amelelik(2), kast sisteminde işçi (2), temelsiz bina (2), çıkmaz sokak (2), çorak (uygunsuz) toprakta tarım (2), kadın futbolcu, deprem bölgesinde inşaat, kapanmayan yara, üvey evlat, asfaltta topuklu ayakkabı ile yürümek, kelebek kanadı ile güvercin uçurmaya çalışmak, kanatsız uçmaya çalışan kuş, okyanusa sandalla açılmak, ruhsatsız imalathane, mont yerine yelek, nikahsız evlilik, kiralık kamyon, sömürge devlet, mevsimlik işçi, özel sektörde çalışan işçi, komilik, malzemedan çalınan inşaat, kağıt peçete, mülteci işçi, esnaf lokantası, ucuz ve güvensiz nakliyat, bakır işçiliği, yedek oyuncu, ham meyve, yara bandı ile tedavi, fastfood, kurmalı araba, meyve öncesi açan çiçek, simit-çay, karavan atış, mum ışığı, yamalı elbise şeklinde sıralanmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının ücretli öğretmenlik kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların kategorilere göre dağılımları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Öğretmen Adaylarının Belirttikleri Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı

Kategori	Metafor	
Uygun olmayan iş	Temelsiz bina (2), çıkmaz sokak (2), çorak (uygunsuz) toprakta tarım (2), kadın futbolcu, deprem bölgesinde inşaat, kapanmayan yara, üvey evlat, asfaltta topuklu ayakkabı ile yürümek, kelebek kanadı ile güvercin uçurmaya çalışmak, kanatsız uçmaya çalışan kuş, okyanusa sandalla açılmak, ruhsatsız imalathane, mont yerine yelek, nikahsız evlilik	7
Emek sömürsü ve ucuz iş	Amelelik (2), kast sisteminde işçi (2), kiralık kamyon, sömürge devlet, mevsimlik işçi, özel sektörde çalışan işçi, komilik, malzemedan çalınan inşaat, kağıt peçete, mülteci işçi, esnaf lokantası, ucuz ve güvensiz nakliyat, bakır işçiliği	5
Derme-çatma ve geçici iş	Yedek lastik (3), ağrı kesici ile tedavi (3), yan sanayi malzeme (2), soba (2), yedek oyuncu, ham meyve, yara bandı ile tedavi, fastfood, kurmalı araba, meyve öncesi açan çiçek, simit-çay, karavan atış, mum ışığı, yamalı elbise	10
Toplam		22

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının ücretli öğretmenlik sistemi kavramına yönelik geliştirdikleri metaforların üç kategoride toplandığı görülmektedir. Bunlar; uygun olmayan iş olarak ücretli öğretmenlik, emek sömürsü ve ucuz iş olarak ücretli öğretmenlik ve derme-çatma ve geçici iş olarak ücretli öğretmenlik olarak belirlenmiştir. Her bir kategoriye ait örnek metaforlar ve öğretmen adaylarının ifadeleri kategori başlıkları altında sunulmuştur.

Tablo 4

Uygun Olmayan İş Olarak Ücretli Öğretmenlik Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Kategori	Metafor	
Uygun olmayan iş	Temelsiz bina (2), çıkmaz sokak (2), çorak (uygunsuz) toprakta tarım (2), kadın futbolcu, deprem bölgesinde inşaat, kapanmayan yara, üvey evlat, asfaltta topuklu ayakkabı ile yürümek, kelebek kanadı ile güvercin uçurmaya çalışmak, kanatsız uçmaya çalışan kuş, okyanusa sandalla açılmak, ruhsatsız imalathane, mont yerine yelek, nikâhsız evlilik	7

Tablo 4 incelendiğinde, uygun olmayan iş olarak ücretli öğretmenlik kategorisine ait 14 farklı olmak üzere 17 metaforun geliştirildiği görülmektedir. Bunlar; temelsiz bina (2), çıkmaz sokak (2), çorak (uygunsuz) toprakta tarım (2), kadın futbolcu, deprem bölgesinde inşaat, kapanmayan yara, üvey evlat, asfaltta topuklu ayakkabı ile yürümek, kelebek kanadı ile güvercin uçurmaya çalışmak, kanatsız uçmaya çalışan kuş, okyanusa sandalla açılmak, ruhsatsız imalathane, mont yerine yelek ve nikâhsız evlilik şeklindedir. Bu metaforlara ait örnek ifadeler aşağıda verilmiştir:

ÖA 3: “Ücretli öğretmenlik temelsiz binaya benzer çünkü kadro bir mesleğin temelidir.”

ÖA 6: “Ücretli öğretmenlik çorak toprakta tarıma benzer çünkü ne kadar çabalansa da istenilen verim elde edilmez istenen hasılatı ulaşmaz.”

ÖA 19: “Ücretli öğretmenlik asfaltta topuklu ayakkabı ile yürümeye benzer çünkü yürüdükçe ilerlediğini zannedersin ama ayağın yaralandıkça hasar görürsün. faydasından çok zararı olur.”

ÖA 37: “Ücretli öğretmenlik okyanusa sandalla açılmak gibidir. Çünkü çok ilerleyemezsin. sahilde dolaşırsın yada açılırsan batarsın.”

Tablo 5

Emek Sömürüsü ve Ucuz İş Olarak Ücretli Öğretmenlik Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Kategori	Metafor	
Emek sömürüsü ve ucuz iş	Amelelik (2), kast sisteminde işçi (2), kiralık kamyon, sömürge devlet, mevsimlik işçi, özel sektörde çalışan işçi, komilik, malzemenin çalınan inşaat, kâğıt peçete, mülteci işçi, esnaf lokantası, ucuz ve güvensiz nakliyat, bakır işçiliği	7

Tablo 5 incelendiğinde, emek sömürüsü ve ucuz iş olarak ücretli öğretmenlik kategorisine ait 15 farklı olmak üzere 17 metaforun geliştirildiği görülmektedir. Bunlar; amelelik (2), kast sisteminde işçi (2), kiralık kamyon, sömürge devlet, mevsimlik işçi, özel sektörde çalışan işçi, komilik, malzemenin çalınan inşaat, kâğıt peçete, mülteci işçi, esnaf lokantası, ucuz ve güvensiz nakliyat ve bakır işçiliği şeklindedir. Bu metaforlara ait örnek ifadeler aşağıda verilmiştir:

ÖA 7: “Ücretli öğretmenlik amelelik gibidir çünkü ne kadar çalışsan da emeğinin karşılığı gündeliktir. yarının garantisi yoktur.”

ÖA 20: “Ücretli öğretmenlik özel sektörde çalışan işçi gibidir çünkü garantisi yoktur.”

ÖA 44: “Ücretli öğretmenlik amelelik gibidir çünkü ne kadar çalışsan da emeğinin karşılığı gündeliktir. yarının garantisi yoktur.”

ÖA 50: “Ücretli öğretmenlik ucuz ve güvensiz nakliyatçılığa benzer. İş ucuza yapar ama taşırken kırıp dökerler.”

Tablo 6

Derme-Çatma ve Geçici İş Olarak Ücretli Öğretmenlik Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Kategori	Metafor	
Derme-çatma ve geçici iş	Yedek lastik (3), Ağrı kesici ile tedavi (3), yan sanayi malzeme (2), soba (2), yedek oyuncu, ham meyve, yara bandı ile tedavi, fastfood, kurmalı araba, meyve öncesi açan çiçek, simit-çay, karavan atış, mum ışığı, yamalı elbise	10

Tablo 6 incelendiğinde, derme-çatma ve geçici iş olarak ücretli öğretmenlik kategorisine ait 13 farklı olmak üzere 20 metaforun geliştirildiği görülmektedir. Bunlar; yedek lastik (3), ağrı kesici ile

tedavi (3), yan sanayi malzeme (2), soba (2), yedek oyuncu, ham meyve, yara bandı ile tedavi, fastfood, kurmalı araba, meyve öncesi açan çiçek, simit-çay, karavan atış, mum ışığı ve yamalı elbise şeklindedir. Bu metaforlara ait örnek ifadeler aşağıda verilmiştir:

ÖA 2: “Ücretli öğretmenlik yedek lastiğe benzer. Zor zamanlarda kullanılır. Günü kurtarır.”

ÖA 32: “Ücretli öğretmenlik yara bandı ile tedaviye benzer. O an yarayı sarar, iyileşmeye yardımcı olur ama asla tedavi yapmaz.”

ÖA 41: “Ücretli öğretmenlik mum ışığı gibidir. Zifir karanlıktan kurtarır fakat yine de etkisi çok azdır”

ÖA 43: “Ücretli öğretmenlik simit-çayla beslenmek gibidir. Açlığı yatıştırır ama sürekli ve daimi beslenme olmaz.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada öğretmen adaylarının ücretli öğretmenliğe yönelik tutumlarının metafor kavramıyla açıklanması amaçlanmıştır. Araştırmada öğretmen adayları 41 farklı olmak üzere toplamda 52 metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar 3 ayrı kategoride incelenmiş olup kategorilerin hepsi olumsuz yapıya işaret etmektedir. Ayrıca, literatürde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde toplamda 41 farklı olmak üzere toplam 52 metafor elde edilmiştir. Bu metaforlar “uygun olmayan iş”, “emek sömürsü ve ucuz iş” ve “derme-çatma ve geçici iş” kategorilerini oluşturulmuştur. Öğretmen adayları tarafından metaforların hepsi olumsuz anlamda kullanılmıştır. Ücretli öğretmenlik Türk eğitim sisteminin en büyük problemlerinden birisi olmasına rağmen literatürde çok fazla çalışmaya rastlanılmamaktadır. Doğan, Demir ve Turan (2014), milli eğitimde idareciler üzerinde yapmış oldukları araştırmasında ücretli öğretmenliğe karşı çıktıklarını ve bu uygulamanın bir an önce bitirilmesi gerektiği görüşünü belirtmişlerdir. Yine literatürde ücretli veya kadrosuz öğretmenliğe yönelik olumsuz görüşlerle ilgili birçok araştırma yer almaktadır (Özer, 2008; Kaya, Balay ve Göçen, 2012; Yılmaz ve Altınkurt, 2011). Yılmaz (2018)’in yapmış olduğu araştırmada elde etmiş olduğu sonuçta ücretli öğretmenliğin geçici olduğu ve kadrosuz güvencelerinin olmadığını da belirtmişlerdir. Bu sonuç araştırmanın “geçici iş” kategorisi ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma bulgularında öğretmen adaylarının vermiş olduğu cevaplarla uygun olmayan iş kategorisi ortaya çıkmıştır. Yılmaz (2018) araştırmasında ücretli öğretmenlikte alan dışından görevlendirmelerden dolayı uygun olmayan iş sonucuna ulaşmıştır. Bulgular birbirini destekler niteliktedir. Yine bu kategoride yer alan nikahsız evlilik metaforu ile öğretmen adayları aidiyet hissedilmeyeceğini ve daimi bir bağlılığın olmayacağını belirtmişlerdir. Şentürk (2017) yapmış olduğu araştırmasında ücretli öğretmenlerin kurum ile özdeşleşme ve bağlılıkta problem yaşadıklarını tespit etmiştir. Ücretli öğretmenlerin yaşadıkları problemler (Çinkır ve Kurum, 2017) üzerine yapılan araştırmada umutsuz nesil, plansızlık, siyasal sonuç ve insan kaynağının sömürülmesi olarak tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Öğülmüş, Yıldırım ve Aslan (2013) öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre ücretli öğretmenliğe yönelik çalışmalarında elde edilen gelirden memnun olmadıklarını bunun sonucu olarak mesleğe adanmışlık seviyelerinin düşük olduğu ve geleceğe yönelik kaygılarının olduğu ortaya koyulmuştur. Bu sonuçlar araştırmanın emek sömürsü ve ucuz iş olarak ücretli öğretmenlik ile derme-çatma ve geçici iş olarak ücretli öğretmenlik bulgularıyla örtüşmektedir. Yılmaz (2018)’in araştırmasında da ücretli öğretmenlerin geçici öğretmen olarak çalışmanın motivasyonlarını olumsuz etkilediği, kadro kaygıları olduğu ve bu problemlerin öğrenci başarısını olumsuz etkilediği sonuçlarını vurgulamıştır. Bu sonuçlar araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırma bulgularından yola çıkarak ücretli öğretmenlik sistemi ile ilgili olarak şu önerilerde bulunulmuştur;

- Ücretli öğretmenlik sisteminin bir an önce sonlandırılması için çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bakanlık bu konuda geniş çaplı çalışma başlatmalıdır. Ücretli öğretmenlik sisteminin kaçınılmaz olması durumunda ise çalışan ücretli öğretmenlerin özlük haklarının artırılması gerekmektedir.
- Ücretli öğretmenlerin yaptıkları işlerin nitelsiz olmasına yönelik algıların oluşmaması için mesleklerini icra ettikleri dönemlerde ücretli öğretmenlere rehberlik yapacak öğretmenler bulunması önerilmektedir.

Yazarların Katkı Oranı

Yazarların araştırmaya katkıları eşit düzeydedir. Her iki araştırmacı da araştırmanın her sürecinde aktif olarak görev almıştır.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum olmadığı araştırmalar tarafından beyan edilmektedir.

Kaynaklar

- Arslan, H., Sabah, S. ve Göksu, M. Z. (2006). İlköğretim okullarında çalışan ücretli öğretmenlerin verimliliklerinin araştırılması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 24, 33-43.
- Bas, G. ve Senturk, C. (2011). Elementary school teachers' perceptions of organizational justice, organizational citizenship behaviours and organizational trust. *Educational Administration: Theory and Practice*, 17(1), 29-53.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. California: Sage Publications.
- Çınkır, Ş. ve Kurum, G. (2017). Atanmak ya da atanmamak: Ücretli öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 9-35.
- Doğan, S., Demir, S.B. ve Turan, N. (2013). Ücretli Öğretmenlik Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(12), 371-390.
- Epçaçan, C. (2016). Öğretmen adaylarının KPSS ve öğretmenlik atamaları hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies*, 11(3), 1065-1090.
- Holloway, I. and Wheeler, S. (1996). *Qualitative research for nurses*. Oxford: Blackwell Science Ltd
- Kaya, A., Balay, R. ve Göçen, A. (2012). Öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine ilişkin bilme, uygulama ve eğitim ihtiyacı düzeyleri. *International Journal of Human Sciences*. 9(2), 1229-1259.
- Küçükler, E. ve Gürbüz, A. (2012). Türkiye'de uygulanan dış kaynaklı eğitim projeleri nasıl bir toplumsal dönüşümü hedefliyor? *Milli Eğitim Dergisi*, 42 (194), 51-71.
- Merriam, S. B. and Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- Mertens, D. (2010). *Research and evaluation in education psychology*. Los Angeles: Sage Publications.

- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2020). *Örgün Eğitim İstatistikleri*. <http://sgb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-istatistikleri-yayinlanmistir-orgun-egitim-20192020/icerik/397> adresinden 21 Mart 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Öğülmüş, K. (2012). *Ücretli öğretmenlerin görevlerini yaparken karşılaştıkları sorunlar ve ücretli öğretmenlik uygulamasının okul yöneticilerince değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Öğülmüş, K., Yıldırım, N. ve Aslan, G. (2013). Ücretli öğretmenlerin görevlerini yaparken karşılaştıkları sorunlar ve ücretli öğretmenlik uygulamasının okul yöneticilerince değerlendirilmesi. *Ilkogretim Online*, 12(4), 1086-1099.
- Ömür, Y. E. ve Bavlı, B. (2021). Exploring experiences of two hourly-paid teachers at public schools: A narrative – biographical study, *International Online Journal of Educational Sciences*, 13(1), 141-159.
- Özer, E. (2008), *Kadrolu ve kadrosuz ilköğretim öğretmenlerinin birbirleri ve meslekleri hakkındaki görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul
- Öztaş S. (2010). *İlköğretim Okullarında Görevli Kadrolu, Sözleşmeli ve Ücretli Öğretmenlerin Mesleki Aidiyet Duygularının Değerlendirilmesi (Antalya İli, Alanya İlçesi İlköğretim Okulları Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Palavan, Ö. (2012). İlköğretimde birleştirilmiş sınıflardaki 4. Sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler dersinin kazanımlarına erişim düzeyleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 281-294.
- Sarıbaş, M., Akça, D. ve Meydan, A. (2020). Ücretli öğretmenlerin mesleğe adanmışlıkları. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 52-72.
- Turan, M. ve Bozkurt, E. (2010). Ücretli öğretmenlik sistemine ilişkin öğretmen görüşleri. *Education Sciences*, 5(4), 1543-1557.
- Ücretli Öğretmenlik (2021). *Türkiye Ücretli Öğretmen Sayısı*. <https://www.ucretliogretmenlik.net/turkiye-ucretli-ogretmen-sayisi/> adresinden 21 Mart 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Yalçın, D. (2017). Ücretli öğretmenlik uygulamasının öğrencilerin matematik dersine karşı tutumuna etkisinin incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-11.
- Yayla, A., Sak, R., Şahin Sak, İ. T. ve Taşkın, N. (2018). Comparing the job satisfaction of hourly paid and salaried preschool teachers in Turkey. *Education*, 46(7), 814-824.
- Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1). 942-973.
- Yılmaz, M. (2018). Ücretli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(25), 102-116.
- Zembat, R. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin okul yöneticisi, meslektaşları ve aileler bağlamında algıladıkları çatışma durumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (163), 203-215.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

One of the most important components of the Turkish Education System, such as teacher training, employment, and personal rights is frequently on the agenda with the changing legislation. The effect of the paid teaching system, which was first introduced in 2005, on the teaching profession and the education system has been the subject of various researches. The number of paid teachers working in schools affiliated with the Ministry of National Education (MEB) in 2020-2021 was determined as 80 583 (Paid Teaching, 2021). According to the MEB 2020 statistics, 7.2% of the teachers working are paid teachers (MEB, 2020). This ratio reveals that the paid teaching system has an important place in the Turkish Education System.

This study aims to determine the perceptions of teacher candidates towards the "paid teaching" system through metaphors. For this purpose, it is aimed to determine with which metaphors pre-service teachers explain their perceptions about the "paid teaching" system and under which categories these metaphors are gathered.

Methods

In this study, in which the phenomenology design, one of the qualitative research designs, was used, the perceptions of the participants towards the concept of paid teaching were tried to be revealed. In the phenomenology design, it is essential to center the perceptions of people who have personal experiences and have a certain experience on the subject (Creswell, 2007; Mertens, 2010; Yıldırım & Şimşek, 2016). In the study, the paid teaching system was considered a phenomenon without considering any generalization concerns.

The study group of this research, which was carried out to determine the metaphors perceived by pre-service teachers regarding the paid teaching system, consists of 52 pre-service teachers who graduated from the faculty of education and worked as paid teachers.

Content analysis was used to create an appropriate category from the answers given during the analysis of the data (Merriam, 2015; Yıldırım & Şimşek, 2016). In the process followed in the analysis phase, the forms that developed a metaphor about the phenomenon of "paid to teach" and explained the reason appropriately were transferred to the computer environment, and categories were created by examining 41 different metaphors and their reasons developed by 52 teacher candidates.

Findings

It is seen that the teacher candidates participating in the research used 52 metaphors, 41 of which were different. It is seen that the metaphors developed by the teacher candidates for the concept of paid teaching system are gathered in three categories. These; ineligible jobs as paid teaching, labor exploitation, and paid teaching as a cheap job, and paid teaching as a makeshift and temporary job. Sample metaphors for each category and statements of pre-service teachers are presented under category headings.

Conclusion, Discussion and Recommendations

When the answers given by the pre-service teachers were examined, a total of 52 metaphors were obtained, 41 of which were different. These metaphors created the categories of "inappropriate work", "exploitation of labor and cheap work" and "makeshift and temporary work". All of the metaphors were used negatively by the teacher candidates. Although paid teaching is one of the biggest problems of the Turkish education system, there are not many studies in the literature. Doğan, Demir, and Turan (2014) stated in their research on administrators in national education that they

oppose paid teaching and that this practice should be ended as soon as possible. Again, there are many studies in the literature about negative views on paid or unemployed teaching (Özer, 2008; Kaya, Balay, & Göçen, 2012; Yılmaz & Altınkurt, 2011). Yılmaz (2018) also stated that as a result of his research, paid teaching is temporary and there is no security without staff. This result is similar to the “temporary job” category of the research.

Based on the research findings, the following suggestions were made regarding the paid teaching system;

- Efforts should be made to end the paid teaching system as soon as possible. The Ministry should initiate a large-scale study on this issue. If the paid teaching system is inevitable, the personal rights of paid teachers should be increased.
- It is recommended to find teachers who will guide paid teachers during the periods they practice to avoid perceptions that the work of paid teachers is unqualified.